

УДК 378.147

О.Ю. НЕСТЕРОВА,
*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри перекладу
ДВНЗ «Національний гірничий університет»*

ЕТАПИ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Висвітлено ключові етапи та методику проведення педагогічного експерименту з розвитку інформаційної культури майбутніх перекладачів в умовах вищого навчального закладу. Експериментальна робота включала початковий, діяльнісно-аналітичний, продуктивно-творчий та аналітико-корекційний етапи. Результатом проведеної роботи став розвиток інформаційних компетенцій студентів-перекладачів.

Ключові слова: експеримент, інформаційна культура, студент-перекладач.

Вступ. Перекладацька праця безпосередньо пов'язана з інформаційними процесами, тому навчання майбутніх перекладачів має включати розвиток ключових навичок роботи з інформацією. Теоретичне осмислення окремих аспектів цієї проблеми у педагогіці триває, про що свідчать дослідження Т. Коваль [1], Ю. Колос [2], О. Рогульської [3] та ін. Проте розвиток інформаційної культури студентів-перекладачів як комплексне явище фактично залишається поза увагою науковців.

Мета статті – висвітлити основні етапи та методику проведення експериментальної роботи, спрямованої на розвиток інформаційної культури студентів-перекладачів.

Виклад основного матеріалу. При визначенні плану експерименту ми спиралися на етапи розвитку інформаційної культури майбутніх перекладачів, що визначалися нами при моделюванні цього процесу, тому формувальний експеримент охопив початковий, діяльнісно-аналітичний, продуктивно-творчий та аналітико-корекційний етапи.

Метою початкового етапу є усвідомлення студентами цінності роботи з інформацією для перекладацької діяльності. Для розв'язання поставлених завдань проводилися бінарні заняття, тематичні круглі столи, екскурсії до бібліотек, перекладацьких бюро, які дозволили ознайомити студентів зі специфікою перекладацької діяльності та підкреслити значення роботи з інформацією для виконання професійних обов'язків. Наступним кроком стало знайомство майбутніх перекладачів із сучасними алгоритмами роботи з інформаційними ресурсами, складеними на основі праць І. Алексєєвої, Є. Беякової, Р. Міньяр-Белоручева, А. Чужакіна та С. Спіркіної. Студентам було запропоновано скласти порівняльну таблицю послідовностей роботи з інформацією при виконанні різних видів перекладу та зробити висновок щодо ефективності запропонованого підходу та необхідності застосування в перекладацькій діяльності. На основі запропонованих алгоритмів розглядалася специфіка роботи перекладача з інформацією при перекладі, наголошувалося на спільних і відмінних елементах алгоритмів, їх перевагах та недоліках.

На діяльнісно-аналітичному етапі експерименту було визначено мету – розвинути інформаційні компетенції розпізнавання інформаційних потреб і пошуку й оцінювання інформації, її збереження та відтворення. Першим кроком діяльнісно-аналітичного етапу стало проведення бінарної лекції на тему «Особливості електротехнічної термінології», ме-

тою якої було знайомство майбутніх перекладачів зі структурою та труднощами перекладу електротехнічної термінології. Наприкінці заняття студентам запропоновано уривок із англомовного технічного тексту обсягом 2500 друкованих знаків та дано завдання оцінити свої можливості з перекладу тексту без використання допоміжних матеріалів – прочитати текст, сприйняти та відтворити загальний зміст спочатку іноземною, а потім і рідною мовою, перекласти окремі елементи. Більшість студентів змогли коротко переказати зміст прочитаного іноземною мовою, проте виконати це ж завдання рідною мовою спромоглися тільки п'ять студентів з усіх експериментальних груп (8%), адекватний переклад словосполучень і речень викликав труднощі в усіх присутніх.

Спільно з викладачем поряд із визначенням ключових граматичних та стилістичних особливостей проводився аналіз тексту. Далі кожен студент спробував визначити, які слова є термінами, а також згадав, які пам'ятає термінологічні словники. Пошук термінів у тексті не викликав труднощів у 83% студентів, усі студенти назвали принаймні один загально-технічний словник.

Для узагальнення інформації, якої бракує для виконання перекладу, було запропоновано заповнити таблицю, зробити припущення про те, що саме треба шукати: дані з теорії електротехніки; матеріали англійською чи українською мовою; дані про тип тексту, правила його оформлення рідною мовою тощо. Таким чином, майбутні перекладачі ознайомилися із характеристиками матеріалів для перекладу, які є ключовими для вибору перекладацької стратегії.

Другим кроком діяльнісно-аналітичного етапу стало складання плану пошуку інформації, у ході якого кожен студент самостійно визначав, яку саме інформацію слід знайти, яку процедуру обрати для пошуку, звідки починати пошук, які джерела залучати. Слід зазначити, що як джерело пошуку всі студенти назвали мережу Інтернет, а вихідною точкою пошуку – систему Google. Звертатись до бібліотечних ресурсів не планував жоден студент.

Апробація складених і описаних студентами планів пошуку інформації відбувалася при виконанні домашнього завдання. Майбутні перекладачі відповідно до складеного списку необхідної інформації за розробленим алгоритмом проводили пошук інформації та фіксували, які ресурси знайшли, скільки витратили часу, чи знайшли відповіді на поставлені питання, також створювали список опрацьованих джерел, оформлюючи їх відповідно до вимог оформлення списку літератури до кваліфікаційних робіт. Розпочавши пошук з пошукової системи в мережі Інтернет, протягом 10 хв. знайшли усе, що планували, 16% учасників експерименту. Виявлено, що більшість студентів експериментальних груп витратили на пошуки 10–30 хв. Лише 6% учасників експерименту працювали більше години. У процесі експериментальної роботи виявилось, що для підвищення якості опрацювання інформаційних ресурсів, доцільно звертати увагу студентів на необхідність описувати кількома словами усі знайдені джерела інформації.

Підкреслимо, що усі студенти спромоглися знайти відповіді на поставлені питання. Аналіз списків використаних джерел свідчить, що тільки 37% учасників експерименту звернулися до наукових статей і спеціальних довідників, більшість (54%) скористалася фрагментами підручників і навчальних посібників.

Після виконання домашнього завдання на занятті відбувалося обговорення та оцінка студентами знайденої інформації за критеріями надійності, якості, інформативності, тобто пропонувалося дати обґрунтовану відповідь на питання, чи можна в роботі використовувати, наприклад, рекламні матеріали, реферати, знайдені в мережі Інтернет; чи достатньо знайденої інформації для отримання відповідей на поставлені питання тощо. Відповідно до зроблених висновків студенти трансформували складені раніше алгоритми пошуку інформації та створили пам'ятку з пошуку інформації, що включала рекомендації з ефективного пошуку й аналізу інформації.

Метою продуктивно-творчого етапу було визначено розвиток компетенцій створення й аналізу власних джерел інформації. Цей етап розпочався з формулювання домашнього завдання, що полягало в підготовці до ділової гри у формі студентської наукової конференції. Майбутні перекладачі отримали завдання: англійською мовою скласти текст виступу на студентській конференції за певною тематикою. Студенти мали самостійно визначити характеристики інформації, потрібної для виконання завдання, скласти план пошуку, потім

оцінити знайдену інформацію та використати її для створення власного джерела інформації іноземною мовою із заданими характеристиками.

На занятті відбувалася презентація доповідей. Усім учасникам конференції на початку були запропоновані анкети, які містили вимоги, що висувалися до доповідей. Слухачі мали виконати роль експертів, оцінивши кожного доповідача. Після презентації доповідей із використанням заповнених анкет було проведено коротке обговорення з відзначенням виступів, в яких найдоступніше для слухачів було розкрито тему. Слід зазначити, що серед 58 прослуханих доповідей учасники експерименту визнали такими, що відповідають усім висунутим вимогам, лише 64%, перевищили ліміт часу 12% доповідачів, не розкрили порушене питання 7% учасників, решта – не дотрималися кількох вимог. Отже, 36% студентів з тих чи інших причин не змогли створити доповідь за заданими характеристиками.

З метою коригування ситуації по завершенні обговорення студентських доповідей викладач, у свою чергу, презентував власну доповідь, використовуючи як приклади виступи студентів і підготовані заздалегідь ілюстративні матеріали. Тема виступу викладача – «Економічні, правові та соціальні аспекти використання інформації».

Слухачі мали порівняти власні доповіді та доповіді колег з еталонною доповіддю викладача. Студентам також було запропоновано самостійно визначити, чи дотримано зазначених у виступі викладача аспектів використання інформації при підготовці й презентації їх доповідей та зробити висновок про корисність для інших матеріалу презентованої доповіді.

Таким чином, на продуктивно-творчому етапі експерименту описані види діяльності студентів забезпечують розвиток інформаційних компетенцій створення та аналізу джерел інформації, з'ясування необхідності дотримання вимог до створюваних джерел інформації як передумови адекватного сприйняття реципієнтами інформації.

Наступний, аналітико-корекційний, етап експерименту мав на меті розвиток компетенцій ефективного використання інформації для створення та передавання знань із дотриманням етичних і правових норм. Першим кроком цього етапу було виконання студентами групових проектів у мікрогрупах по 3–4 чоловіки, кожна з яких мала створити проект підрозділу, що забезпечує надання перекладацьких послуг для підприємства будь-якого профілю, та оформити його у вигляді бізнес-плану без маркетингової та фінансової частини.

Учасники мали розподілити між собою сфери відповідальності за виконання роботи, визначити керівника, кількість працівників та їх посади. Також необхідно було скласти перелік видів перекладацької діяльності підрозділу та її орієнтовну тематику, список необхідної для роботи довідкової літератури, технічних засобів. Створені проекти були презентовані на заняттях учасниками мікрогруп. Слід зазначити, що під час проведення презентацій відбувався жвавий обмін досвідом між студентами, звучали різноманітні рекомендації щодо використання знайдених джерел інформації.

Досвід застосування цієї методики засвідчив, що студенти експериментальних груп, розпочавши роботу над запропонованими завданнями, звертаються до додаткової літератури. Причому вони користуються довідковими джерелами частіше, ніж для підготовки інших навчальних завдань. Цей факт можна пояснити тим, що під час закріплення спеціальних знань у процесі втілення власних ідей актуалізуються всі прогалини в наявній системі знань. Студент доходить висновку про причини появи перешкод у виконанні роботи самостійно, можливо, за незначної допомоги викладача, а не ставиться останнім перед фактом відсутності знань після оголошення результатів тесту чи контрольної роботи.

Досвід, накопичений студентами під час роботи над проектом, став підґрунтям реалізації другого кроку аналітико-корекційного етапу – виконання індивідуальної самостійної роботи, яка була запланована в рамках вивчення теми «Працевлаштування».

Слід зазначити, що студенти частково знайомі з матеріалом теми «Працевлаштування»: її вивчення на відповідних рівнях передбачене програмою шкільного курсу рідної мови, програмою дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» у вищих навчальних закладах технічного профілю. Переважна більшість студентів має певні знання з питань працевлаштування, володіє інформацією про особливості пошуку роботи, оформлення необхідних паперів рідною мовою. У процесі виконання завдань у студентів експериментальних груп актуалізуються та поглиблюються наявні знання зі структури та особливос-

тей письмових матеріалів, пов'язаних із питаннями працевлаштування, розвивається словниковий запас.

Виконанню самостійної роботи з теми передують інтерактивна лекція, освітньою метою якої є надання студентам інформації щодо особливостей пошуку роботи в сучасних умовах, отримання інформації про електронні та друковані джерела інформації з питань вакантних посад, на які можуть претендувати випускники спеціальності «Переклад», складання та оформлення відповідних документів в Україні та європейських країнах. Пропонуються можливі варіанти джерел інформації про вакантні посади, що надає всім студентам можливість включитися в роботу академічної групи. Слід зазначити, що провідним і найкращим джерелом інформації про вакантні посади переважна більшість студентів експериментальних груп (83%) вважає мережу Інтернет, що пояснюється легкістю та зручністю доступу до даних та їх обробки й зберігання. Тому при застосуванні цієї технології у подальшому під час проведення лекції викладачеві необхідно звертати увагу на особливості репрезентації необхідних матеріалів в Інтернеті.

Після отримання необхідної інформації студентам необхідно було вирішити проблемну ситуацію: обрати посаду, на якій може працювати фахівець відповідного профілю, з'ясувати, чи відповідає рівень знань і сформованості навичок студента на певному етапі вимогам до кандидата на обрану посаду. Нами пропонувалася такий алгоритм виконання завдання:

1. Пошук оголошення про відповідну вакантну посаду.
2. Оформлення необхідних документів (можливо, уявних), які базуються на вимогах, висунутих до кандидатів в оголошенні.
3. Оформлення необхідних документів, які базуються на реальній інформації про виконавця завдання.
4. Самостійне порівняння обох пакетів документів із зазначенням пунктів, які можуть стати суттєвою перешкодою для отримання роботи, та створенням можливої «програми розвитку».
5. Оформлення письмового звіту про виконання завдання, що складається з опису бажаного кандидата; опису ідеального кандидата; реального опису студента; аналізу перспектив студента; програми саморозвитку студента.

Опис бажаного кандидата включає знайдений за допомогою відповідного джерела інформації текст оголошення про вакантну посаду перекладача обраного профілю, яке дає уявлення про ідеального, з точки зору компанії-наймача, співробітника. Опис ідеального кандидата є уявним, він створюється студентом на основі резюме, листа-запиту, рекомендаційного листа, оформлених відповідно до вимог, висунутих в оголошенні, та відображає уявлення виконавця завдання щодо того, яким має бути ідеальний співробітник. Реальний опис студента – це система уявлень про якості та характеристики, притаманні студентові, яка формується на основі резюме, листа-запиту, рекомендаційного листа, що містять справжню інформацію про виконавця завдання. Аналіз перспектив студента передбачає аналіз даних на основі зіставлення реальних і вигаданих документів і спрямований на формулювання виконавцем завдання висновку щодо можливості працевлаштування на вакантну посаду, описану у відповідному оголошенні.

Самостійне порівняння документів дозволяє зробити акцент на особистості студента, спроектувати навчальний матеріал із площини навчального процесу на реальні життєві умови. З метою посилення виховного ефекту студентам було запропоновано порівняти опис ідеального кандидата і власний опис. Програма саморозвитку студента може включати перелік навичок, які необхідно розвинути; знання, які слід актуалізувати; терміни виконання програми; перелік літератури з відповідної тематики; перелік курсів та програм, в яких можна взяти участь.

Створення програми саморозвитку має на меті допомогти студентові включитися в процес навчання, бо апелює до прагнення особистісної реалізації, притаманного кожній людині, як провідного чинника внутрішньої мотивації. Програма саморозвитку – основа, яка може стати одним з перших кроків майбутнього фахівця на шляху становлення його як професіонала.

Колективний аналіз спрямовано на обмін інформацією серед студентів, виявлення спільних проблем і шляхів їх подолання. У процесі обговорення студенти отримують мож-

лівість вдосконалити власні програми розвитку та поділитися власним позитивним чи негативним досвідом із колегами. Таким чином заохочується процес пізнання й осмислення важливого соціокультурного досвіду, необхідного для становлення людини як особистості та як професіонала у своїй справі. Аналіз звітів про виконання студентами експериментальних груп самостійної роботи дозволяє дійти таких висновків: 1) переважна більшість (90%) студентів дотримувалася запропонованого викладачем плану виконання роботи; 2) близько 80% студентів при пошуку оголошення про вакантну посаду скористалося мережею Інтернет; 3) при створенні програм саморозвитку більшість студентів виявили творчий підхід і не користувалися запропонованими зразками.

Висновки. Таким чином, відповідно до розробленої та обґрунтованої нами моделі розвитку інформаційної культури майбутніх перекладачів було розроблено план експериментальної діяльності, який включав початковий, діяльнісно-аналітичний, продуктивно-творчий та аналітико-корекційний етапи; кожен етап передбачав розвиток інформаційних компетенцій студентів-перекладачів, для чого застосовано відповідні методи та форми роботи.

Список використаних джерел

1. Коваль Т.І. Становлення інформаційної культури майбутніх перекладачів / Т.І. Коваль // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць. – К.: Вид-во П/П «ЕКМО», 2009. – Вип. 4. – С. 51–60.
2. Колос Ю. Організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії у процесі формування інформаційно-технологічних компетентностей майбутніх перекладачів / Ю. Колос // Вісник Львівського ун-ту. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – С. 282–286.
3. Рогульська О. О. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Рогульська. – Вінниця, 2010. – 21 с.

В статье отражены ключевые этапы и методика проведения педагогического эксперимента по развитию информационной культуры будущих переводчиков в условиях высшего учебного заведения. Экспериментальная работа включала начальный, деятельностно-аналитический, продуктивно-творческий и аналитико-коррекционный этапы. Результатом проведенной работы стало развитие информационных компетенций студентов-переводчиков.

Ключевые слова: эксперимент, информационная культура, студент-переводчик.

The article is devoted to the urgent problem of professional development of future specialists in the field of translation – the development of their information culture in the conditions of a higher educational institution. The stages of the pedagogical experiment and the methodology of experimental work focused on the development of key elements of future translators' information culture are discussed. According to the purpose of the experimental work stages, the methods to meet their requirements are considered.

Key words: experiment, information culture, student-translator.

Одержано 4.10.2014.